

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.с.н. Пепка Бояджиева, Институт по философия и социология, БАН
относно трудовете на **доц. д-р Даниел Вачков**, участник в конкурс за академичната длъжност „професор”, обявен от Института за исторически изследвания при БАН по професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност „История на България“ (Нова българска история – Стопанска и социална история на България през XX век), за нуждите на секция „Нова българска история“, в „Държавен вестник“: бр. 66 от 24 юли 2020 г.

1. **Обща характеристика на научната, експертната и организационната дейности на кандидата**

Доц. д-р Даниел Вачков е единствен кандидат в обявения от Института за исторически изследвания при БАН конкурс за академичната длъжност „професор” в професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност „История на България“ (Нова българска история – Стопанска и социална история на България през XX век), за нуждите на секция „Нова българска история“. Конкурсът изцяло съответства на академичния профил на кандидата, на неговите научни постижения, експертна и организационна дейности.

Материалите за участие в конкурса са представени законосъобразно, коректно и прецизно. Всички публикации, с които доц. Вачков участва в настоящия конкурс, са публикувани след заемането на академичната длъжност „доцент”.

За участие в конкурса доц. Даниел Вачков представя монографията „*Аварии и катастрофи. Хроника на социалистическата индустриализация*“, публикувана през 2018 г., 4 глави от колективни монографии, 37 студии и статии (някои от които на английски и френски), 3 съставителства, 3 учебника и учебни помагала в съавторство. В количествено отношение тези публикации надвишават изискванията, поставени в Закона за развитие на академичния състав и свързаните с него правилници.

Професионалният профил и академичните и обществени изяви на доц. Вачков впечатляват със своя висок професионализъм. Професионалната му кариера се основава на разумен баланс между научна, експертна и организационна дейности, при който ангажирането с дадена дейност се съчетава със съхранено внимание към останалите и отстояване на високи професионални критерии.

2. Съдържателен анализ на научните постижения на кандидата

Основните проблемни полета, в които са съсредоточени изследователските търсения и научните приноси на доц. Вачков, са изследвания на индустриалните аварии и катастрофи в периода 1944 – 1989 г., финансовите последици от участието на България във войните 1912-1918, банковата модернизация на България в годините след Великата депресия, бежанския проблем в България в периода между двете световни войни и ролята на отделни икономически дейци за стопанското развитие и модернизация на българската държава.

Сред публикациите на доц. Вачков, представени за участие в настоящия конкурс, безспорно се откроява монографията *„Аварии и катастрофи. Хроника на социалистическата индустриализация“*. Тя е прецизно историческо изследване на индустриалните аварии и катастрофи през комунистическия период в България, което позволява да се разберат в дълбочина процесите на (не)случване на социалистическата индустриализация и модернизация в нашата страна.

Изследването на доц. Даниел Вачков е многопланово с ясно формулирани и убедително аргументирани тези. То успява успешно да представи цялото многообразие от аспекти на индустриалните аварии и катастрофи – икономически, социални, правни, политически. Ще посоча някои от конкретните постижения на автора, които оценявам като приноси.

Най-напред бих искала да очертая подхода на доц. Вачков. Неговото изследване е опит да се разбере дадена обществена система чрез нейните несполуки и провали. Обикновено изследователите отдават предпочитание на успешните инициативи и проекти. Рецензираната монография убедително демонстрира, че неуспехите са много важен методологически ключ към разбиране на социалната среда, в която се случват.

Второ, монографията на Даниел Вачков не е само и просто изследване на аварията и катастрофите в промишлената сфера през комунистическия режим. Тя е мислена *чрез*, тя е изследване *отвъд* аварията и катастрофите. С други думи, чрез изследването на аварията и катастрофите в промишлената сфера в действителност се отива отвъд собствените проблеми на индустрията, за да се разбере:

а) спецификата на индустриализацията и модернизацията през комунистическия период и тяхното отражение върху обществените процеси;

б) как проблемите в индустрията се използват за изграждане на тоталитарната политическа система в България и за установяване на повсеместен контрол над обществото от Комунистическата партия;

в) същността на комунистическата система, изградена в България, от гледна точка на присъщите ѝ управленските механизми (начина на вземане на решения), а също и на нейните вътрешни способности и капацитет да функционира ефективно и да се справя с предизвикателствата на средата;

г) ролята на различни организации и институции, като напр. професионалните съюзи и средствата за масова информация, като „съучастници“ в провеждането на политиката на Комунистическата партия и утвърждаването на нейната власт;

д) идеологическата същност на комунистическата система в България, която намира проявление в идеологизирането на всички обществени явления, включително и на промишлените злополуки и аварии; разминаването между идеология и действителност – между идеологията, утвърждаваща ключовата роля на работническата класа в социалистическия строй и реалната картина на положението на работниците в социалистическите заводи;

е) мястото на пропагандата в комунистическия режим и използваните механизми за създаване и съхраняване на положителен образ на режима сред широката общественост.

На трето място, оценявам като приносен възприетия подход, при който всички изследвани събития са „разположени“, съотнесени и обяснени чрез по-широкия контекст на политическата и икономическата ситуация в страната във всеки отделен период от нейното развитие. Така промишлените аварии и катастрофи се „вграждат“ в специфичните политически и икономически условия, създадени при установяването на отечественофронтowska власт и поставяне основите на комунистическата политическа и икономическа система, периода на “чистия” сталинизъм, времето на ограничената десталинизация и „големия скок напред“, реформаторското десетилетие на 60-те години, развитото социалистическо общество и периода на краха на комунизма през втората половина на 80-те. Поставянето на изследването на индустриалните аварии и катастрофи в по-широк икономически и социален контекст позволява както да се предложи аргументирано обяснение защо стават възможни аварията и катастрофите, така и да се осмислят и разберат реакциите спрямо тях на управляващите на различни нива.

Четвърто, според мен, безспорно постижение на доц. Даниел Вачков е това, че той ни предлага научно изследване, което избягва „клопката“ на плъзгането към широки обобщения и „калъпа“ на лесните и ефектни обяснения, а се опитва да следва диференциран подход при анализа на различните случаи на аварии и катастрофи.

Пето, основният принос на монографията на доц. Даниел Вачков е в разкриването на реалната неизбежност на индустриалните аварии и катастрофи в условията на комунистическия режим в България и на практическата неспособност на системата да реагира адекватно и да сведе подобни инциденти до минимум. Тази неизбежност произтича от самата същност и начин на осъществяване на обществената модернизация/индустриализация през периода на комунизма.

3. Лични впечатления на рецензента от кандидата

На основата на личните си впечатления от работата и публичните изяви на доц. д-р Даниел Вачков мога с убеденост да кажа, че той се утвърди като един от изявените български историци и социални учени. Неговите творческа продуктивност, организационна инициативност и конструктивна нагласа са много полезни за развитието на хуманитарните и социалните науки у нас.

4. Мотивирано и ясно формулирано заключение

Върху основата на всичко казано по-горе за научните постижения, богатия изследователски, експертен и организационен опит на доц. д-р Даниел Вачков категорично препоръчвам на членовете на уважаемото жури и на Научния съвет на Института за исторически изследвания при БАН да гласуват единодушно в подкрепа на избирането на доц. д-р Даниел Вачков на академичната длъжност “професор”, по професионално направление 2.2. История и археология, научна специалност „История на България“ (Нова българска история – Стопанска и социална история на България през XX век), за нуждите на секция „Нова българска история“. Избирането на доц. Вачков на академичната длъжност „професор“ ще бъде не само заслужено признание за неговите научни постижения, но и от съществено значение за бъдещото развитие на историческата наука у нас и на Института за исторически изследвания.

Проф. д.с.н. Пепка Бояджиева

16.11.2020 г.

София